

CATALONIA

Montserrat

(El Gegant Encantat)

Així és la terra,

així és el poble.

S U M A R I :

EDITORIAL. — "Llibertat immediata per als Espanyols proscrits al Nord d'Àfrica". — "Estampes de Catalunya: Girona". — "L'Onyar i el Pont de Pedra" per Joaquim Ruyra: "Girona a la Tardor", per Josep Mª de Sagarra. — "Arran de l'estada de Jiménez d'Asúa". — Gabriel Alomar, "La Costa Brava". — "De les lluites històriques a Catalunya. Els Remences", per Forné-Farreres. — "Homenatge a l'Exèrcit Roig". — "Pasqua Florida: Tornaran les Caramelles", per J. A. i P. — Catalans il·lustres: Pí i Margall, símbol de Llibertat", per Josep de l'Ebre. — Activitats Catalanes. Informació. — Humor Català. — El Recó del més Petit de tots. Dibuixos i linoleums d'Alloza.

FERRETERIA MOREY

DE

MESQUIDA & VIDAL, S. en C.

CIUDAD TRUJILLO

S. P. DE MACORIS

EBANISTERIA

MOBLES MODERNS

Espailat - Sucursal Baquero

CIUTAT TRUJILLO, R. D.

ALFARERIA DOMINICANA, C. por A.

Fabricantes de Tejas especiales para Sabaletas y Adornos de ventanas, Losas, Ladrillos prensados y Ladrillos Huecos.

FABRICA: KILOMETRO 5 CARRETERA DUARTE

APARTADO Nº 572.
TELEFONO 1534.

Tubos de Barro Vidriados para los Servicios Sanitarios y de Acueducto.

Losas para azoteas.
Ladrillo Catalán.
Tejas de canal tipo español.

CIUDAD TRUJILLO, R. D.

TALLER DE FOTOGRAFADOS

No compite, porque es mejor.

ARZOBISPO MERIÑO, 50

M. PELEGRIN

CIUDAD TRUJILLO

31 OCT. 2000

CATALÒNIA

Consell
d'Administració:
A. Vilalta i J. Marqués

Trameteu
tota la correspondència
a l'Apartat 791

Any I.

Ciutat Trujillo, R. D., Març del 1943

Núm. 6

EDITORIAL

EN EL nostre número anterior publicàrem la crida que un nombrós grup de catalans residents en aquesta República fèia a la unitat per al combat, adreçant-se a tots els partits i organitzacions sindicals de Catalunya, a totes les personalitats polítiques i intel·lectuals i a tots els patriotes catalans.

CATALONIA va fer-se seva la crida susdita per entendre que no es tractava pas d'una rebregada expansió de lirisme patriòtic sino d'una ben reeixida interpretació dels sentiments més vius i entranyables i de les aspiracions més ambiciosos per les quals ha vingut lluitant de sempre, per les quals lluita i continuarà lluitant sense defallences el nostre poble.

Pensem que és possible; és més, pensem que és inajornable donar formes concretes al sentiment i a les exigències d'unitat dels catalans en l'exili, sobre la base indefugible d'allò que ha imposat pràcticament la unitat en terres catalanes: l'imperatiu brutal de la lluita sense treva i a fons contra els botxins i els invasors del nostre poble, contra els que endogalaren Catalunya i menen contra ella una acció sistemàtica d'anihilament.

Estem convençuts de què existeix un mínim de condicions acceptables per a tothom a l'entorn de les quals podem aplegar-nos indistintament tots els catalans antifranquistes. Són les mateixes condicions que emmarquen i donen nord al combat que es mena a Catalunya contra Franco i la Falange per a salvar la nostra pàtria del martiri afrós de les cobejances assimilistes de la menaça de guerra i aplanar el camí per tal de materialitzar les creacions polítiques que el nostre poble sigui capaç de bastir i vulgui donar-se a sí mateix mitjançant el previ establiment d'unes condicions elementals de sobirania i llibertat.

En aquesta feixuga i obligada tasca patriòtica de forjar i articular la nostra unitat nacional tothom deu dir-hi la seva, endut per llur condició de català honrat, però de català combatent.

Segons el nostre judici cal situar immediatament al costat del problema de la unitat interna dels catalans, la necessitat i la preocupació d'una forta compenetració i una acció mancomunada amb els demés pobles hispànics que s'enfronten com nosaltres amb un mateix règim; que lluiten contra forces idèntiques a les que nosaltres combatim, que tenen de comú amb nosaltres unes tradicions vives, una realitat concreta, un mateix invasor estranger, el perill de guerra planant damunt de tots per un igual, la tragèdia infinita i punyent colpint-los indistintament la brutalitat sistematitzada i l'odi cavernari de la negra reacció espanyola, rabejant-se en tots ells per obra d'un comú Estat enemic, feixista i opressor.

Cal que ens deturem a considerar el benifets i les repercussions fortíssimes que exerciria damunt de Catalunya l'exemple de la nostra unitat. De més a més la unitat catalana seria, evidentment, un factor decisiu de cristallització dels corrents d'unitat de l'emigració espanyola, amb el cosegüent ressò i enfortiment de la lluita en terres hispàniques.

Tantmateix l'unitat global de l'emigració republicana i antifranquista oferiria un bloc compacte molt seriós on s'estabellarien els tèrbols designis dels tertulians del muniquisme que malden freturosament per a arranjar una pau blanca, una pau negociada, a esquenes dels pobles; un ordre que no seria ben bé el nou, però sí el novíssim, i que res no tindria a veure amb allò que la humanitat està amarant amb torrentades de sang i pastant amb muntanyes de sofrenes.

Creiem estar en el cert en dir que Catalunya crearà les condicions incommovibles d'exercici del seu dret d'autodeterminació en la mesura que els catalans estiguem organitzats i lluitem com a tals catalans en la tasca d'enderrocar Franco i la Falange; en la mesura en que els catalans apareguem forts, units, exalçant la nostra macissa personalitat nacional; en el grau mateix en què el paper de Catalunya sigui tan acusat i tan indiscutible que res ni ningú — que no en sigui un enemic inveterat — pugui bescantar-lo o posar-li bastons a les rodes.

A hores d'ara, si les lliçons experimentals serveixen de quelcom, deu restar clar per a tothom que l'esdevenidor de Catalunya es troba en relació directa i serà la resultant de la seva aportació unida com a poble, a la lluita comuna dels pobles hispànics.

Que ja s'ha fet fosc pels qui s'encastellaren en creure que la lluita contra Franco era un epissodi de la guerra de les Dues Roses. Que no es pot combatre per Catalunya amb concepcions baixes de sostre, decadents i carrinclones ni amb mentalitat de Jocs Florals.

Que l'enemic és fort, bestial i ben protegit i que sols combatent-lo amb la fera decisió dels convençuts, dels abnegats i dels patriotes se'l pot anorrear.

Llibertat immediata per als espanyols proscrits a l'Àfrica del Nord

Refugiats espanyols, proscrits en els sorrals del MESURA que arriben notícies a l'entorn dels Nord d'Àfrica des de l'Abril del 1941, ens expliquem amb més claretat de judici la situació anormal existent allí. El "cas" dels compatriotes empresonats al Sahara i en territoris africans de la Mediterrània, ha assolit arreu del Món — i particularment a Amèrica— proporcions insospitades de lluidesa política, de simpatia continental encoratjadora.

Sota les banderes d'Anglaterra, dels Estats Units i combatents de la França republicana — d'aquests tres pobles que lluiten al costat de la Unió Soviètica i Xina per la llibertat i la Democràcia mundials — fa cinc mesos que la quasi totalitat dels territoris colonials del Nord d'Àfrica foren alliberats. La guerra que no té però, per objectiu, per part de les democràcies, la conquesta territorial, l'absorció de zones d'influència, sino la reconquesta de la dignitat trepitjada, la convivència harmònica dels pobles i dels noms, l'arrelament de la Democràcia en una paraula, sembla no ha canviat la fesomia ideològica de l'escenari africà. I el procés d'aquest cas (que ha fet malpensar i maldir) es converteix en quelcom simbòlic. Fins avui Àfrica constitueix un cas vergonyant, un exponent que ens diu ben a les clares que la Conferència de Casablanca no va resoldre res pràctic sobre el greu problema internacional dels espanyols acorralats en les fredes i roents sorres retallades pel filferro espinós. Ens acusa, també, que sota els plecs gloriosos dels estandarts de la llibertat, el Nord d'Àfrica continuava essent un infern per als gloriosos combatents de la República espanyola, els primers que amb el cor i el pensament armats van fer front a les intromissions brutals dels armats van fer front a les intromissions brutals del ton, a l'ombra de la senyera anglesa i dels plecs gloriosos de la tricolor de la República francesa, l'espefeixisme. I és que sota els estels i barres de Washington amagar criminalment. És el mateix esperit de Nogués que abans de pactar amb les autoritats ianquis, alliberadores, va demanar permís a un general nazi. És l'esperit de les Autoritats vichistes del Nord d'Àfrica del camp de concentració de Djelfa, que posen en joc tota una munió de provocacions per a retindre en els sorrals als campions de la Democràcia i, a l'ensems, continuar desenvolupant tot un pla de repressió contra els republicans espanyols. Per contra, mentre la dignitat dels lluitadors antifeixistes es posa altra volta de relleu donant a tot el món una lliçó de civisme i democràcia; mentre 800 espanyols i catalans de l'esmentat camp de concentració cursen sollicitud al comanament aliat per tal d'incorporar-se als rengles de les Nacions Unides i continuar com-

batent als alemanys, els caps aliats que porten la direcció de la guerra política al Nord d'Àfrica no fan res per tal d'alliberar els refugiats espanyols i catalans. Els mateixos que, com els internacionals recentment alliberats, van donar-ho tot (sang, casa, felicitat) en defensa de la Pàtria i de la Civilització.

Més, però, el moviment de solidaritat a tot el món demanant, exigint l'alliberament dels 20.000 espanyols que malhauradament resten a les presons de l'Administració francesa d'Àfrica ens esperona — abrandats de fè en la Democràcia i la Justícia — a prosseguir la nostra campanya. Milers i milers de telegrams adreçats al Primer mandatari Nordamericà i al General Henri Giraud, han fet possible que els homes de la Casa Blanca ordenessin l'alliberació dels camps de concentració a centenars de polítics francesos i ex combatents internacionals d'aquelles Brigades germanes que lluitaren a Espanya, així com també un nombre molt reduït de compatriotes. Això ha estat possible mercès a les veus abrandades de totes les Repúbliques del Continent Americà, les veus dels països lliures d'Europa, les veus potentes de les organitzacions polítiques, obreres, artístiques i culturals — antifeixistes —, les veus dels mateixos Pars de l'alt Parlament Anglès, les veus de tot el Món antifeixista. Els emigrats espanyols i catalans de la República Dominicana de Ciutat Trujillo, Sant Pere de Macoris, Santiago, El Seybo, La Romana, Sant Joan de la Maguana) han addicionat llurs sentiments a aquesta creuada de llibertat, la Causa més justiciera i humana sense paral·lismes possibles en la Història contemporània dels pobles i la Democràcia. Catalunya exilada — poble d'amor i llibertat — ha deixat caure en els despatxos oficials de Washington i les oficines de l'Administració de França lliure, bocins de la seva ànima demanant molt respectuosament però amb energia l'acompliment absolut del contingut de la Carta de l'Atlàntic, l'acompliment íntegre de les paraules del President Roosevelt en el sentit d'establir les llibertats i la Democràcia al Nord d'Àfrica, com una premisa lluminosa i esperançadora per a l'esdevenidor.

Malgrat les interpretacions capcioses del que són i representen els combatents de la República espanyola, del Dret internacional per part d'alguns alts funcionaris de la política dels Estats Units, CATALONIA no regatejarà una línia ni una veu mentre i tant els refugiats a l'Àfrica no siguin alliberats totalment, sense restriccions. Ja és hora de sobra, entenem, en resoldre aquest problema que ha apassionat al Món sencer.

DE LA GIRONA VELLA. — EL PALAU DEL VESCOMPTAT.

L'Onyar i el Pont de Pedra

Per Joaquim RUYRA

MOLTS de dies, en compte d'anar a estudi m'aturava en mig del Pont de Pedra sobre l'Onyar i, amb una peresa invencible, en un estat quasi d'inconsciència, hi restava hores i més hores, recolzat a la barana, mirant, mirant, bevent vida, embadalint-me, aconsolant-me.

Des d'allí un hom veu les cases de Girona estendre's a banda i banda del riu, tot malgirbades, desiguals i tosques, formant un conjunt virolat com una munió de captaires vestits amb robes apedaçades amb tota mena de parracs. Cap arquitecte ha ideat una sola de llurs línies: ha crescut sense art ni regla seguint les sinuositats del riu i adoptant amb franquesa, a la vista de tothom, l'actitud més covenient per llençar a l'aigua llurs immundícies. La policia urbana tindrà molt a tocar-hi, però el pintor i el poeta, que saben prescindir de certes misèries, s'hi encanten. Hi ha riquesa

de color, hi ha exuberància de vida, hi ha quelcom de l'instint diví, que ha presidit la formació del niu de les orenetes. I amb tot l'aspecte de captaires i miserables, aquelles cases tenen una ànima jovençana i alegre, que neix de llurs finestres i balcons al primer raig de sol. La llum hi troba milers de vidres on emmirallar les seves onades d'or; el vent hi troba cortines de totes formes per a jugar a banderetes.

Allí, en aquelles balconeres rústegues, reflen joiosament els canaris al primer llustre de l'aurora; allí damunt d'aquells terrats i teulades sobrecapçats de gabiases desiguals, s'alcen esplèndids vols de coloms, que es destaquen sobre el cel blau com garlandes de flors blanques, coronant la majesttat del sol ixent. I en entrar més i més el dia, les finestres es van obrint i els balcons es van poblant. Aquí una veïna estén al sol la roba

multicolor de la seva bugada; ací una altra, desitjosa de treballar a l'aire lliure, ve a estintolar a la barana d'un terradet el seu tauler de planxar; allí una velleta surt tot fent mitja, amb una llarga agulla a l'orella... una llarga agulla que, brillant com un filet lluminós sobre el seu front venerable, li dóna una semblança amb el Moisés. Més enllà, sobre un relleix plè de testos, apareix una regadora que ruixa, i un braç i una mà que es belluguen; i aleshores reparareu a l'entorn de finestres esquifides un enfilall esplèndid de verdor i de roses i clavells, que riuen, riuen benaventuradament; i d'un balcó a l'altre van i venen converses; i tot es mou i xerroteja i canta; i els vailets que pesquen amb canya des d'un pis; les comares que es barallen de finestra a finestra, tirant-se de lluny ridicles urpades, que s'emporta el vent rioler: tot contribueix a l'animació d'aquell barri pintoresc i estrany.

L'Onyar reflecteix aqueixos moviments i coloraines, multipliquant-los i prismatitzant-los dins sa vibradora correntia, entre gran taques de blau de cel i lluentors de sovellada. I, per damunt del barri carnestolenc, la Girona solemniàl ostenta sense desentonament les seves dues notes més artístiques i severes. Sí: per damunt d'aquella embellada grotesca de balcons, galeries, relleixos, teulades, torratge i gabiam, la grandiosa catedral es mostra de cos sencer amb la seva silueta de torasca decapitada i, una mica més lluny, el campanar de Sant Feliu s'aixeca com un xi-prer gegantí, tot místic, tot somniador, parlant de la inspiració melangiosa dels segles passats.

GIRONA A LA TARDOR

Per J. M^a DE SAGARRA

Sota del pont camina l'aigua trista,
és l'aigua de la pluja de Tots Sants;
el cel és malva i rosa i ametista
hi ha un or de fulles pels camins forans.

La Sèu alça la pàl·lida harmonia
de pedra grisa vers el cel llunyà,
i l'Angel guaita la caputxa pia
de Sant Feliu una miqueta enllà.

Sota les Voltes, la ciutat encesa
és estrident de riures i fanals
i cenyida de fosca, la Devesa
dreça milers de branques immortals.

Fa una boira que sembla un vel de fada,
sonen el clarinet i el tambor...
I el cor com una nit molt estrellada
espera l'hora d'estimar i llanguir.

Arran de l'estada del senyor Jiménez d'Asúa

SI HAGUESSIM d'establir un balanç de les activitats i opinons d'aquest destacat polític socialista espanyol diríem obertament que des d'un punt de vista general va prestigiar fortament l'emigració republicana.

Volem produir-nos amb tota objectivitat, el mateix en ressaltar les notes molt positives de la seva estada, que en criticar francament allò que rebutjem per inacceptable.

Amb motiu de la seva visita a la República Dominicana vàrem entrevistar-lo per tal d'obtenir quelcom de llurs opinons en relació amb la guerra, la situació d'Espanya, els problemes d'unitat, de la pau, i naturalment, el plet nacional dels catalans.

Ens digué: Que l'Alemanya nazi es troba en el dintell de la desfeta; que l'ensulciada del règim franquista serà el corollari obligat de la derrota d'Alemanya i Itàlia.

Es mostrà escèptic en quan a les possibilitats d'unitat en l'exili. Que la unitat no es farà fins l'arribada a Espanya, fatalment i per obra de la situació. Que la unitat fòra del país estaria mancada de tota influència. Que la unitat la faran els de dins d'Espanya. Que Espanya serà el que vulguin els que són allà.

Creu en una pau imposada pels pobles a despit de les bones intencions de certes animetes.

Amb forta intenció ens remarcà que una de les coses que ell més aprecia del moviment catalanista és el seu esperit progressiu. Tot seguit ens lliurà la salutació que transcrivim:

"Fui el más entusiasta defensor de la autonomía de Cataluña y lo sigo siendo; pero creo es posible una gran región catalana dentro del Estado integral español de que habla nuestra Constitución. L. J. de A." (signat).

L'endemà, el senyor Jiménez d'Asúa, dirigent del Partit Socialista Obrer Espanyol, ens parlà a l'Ateneu Dominicà, de la gestació, esperit, defectes, errors i finalitats de la Constitució del 1931.

Amb tots els miraments, com a catalans no podem silenciar el mal efecte que ens varen produir tan els conceptes que enclou la seva salutació com els termes injustos, deformadors i fins i tot pejoratius que va emprar en referir-se al problema català.

I ens sorprèn i ens dol més per tractar-se d'un prominent polític espanyol i molt especialment, d'un dels dirigents d'un partit obrer. El que ens dóna un índex, encara que relatiu, del poc camí que ha fet la comprensió en certs medis republicans i fins i tot obrers, la idea del dret de Catalunya —nació reconeguda així, rodonament, per una figura conservadora espanyola tan representativa com el senyor Ossorio i Gallardo.

Opinem que no és lícit ni és bó tractar tant barroerament i amb tons festius una qüestió tan seriosa com és la llibertat dels pobles, qüestions tan cabdals que es juguen en la gran contesa històrica que vivim. Catalunya té prou guanyada la seva personalitat i prou provat el seu esperit de devoció a la causa de la llibertat i del progrés per a que se la tracti amb mentalitat i llenguatge que podrien fer-se seu el pintoresc Royo Vilanova.

Tanmateix no és un problema de carrabiners, de Duanes i ambaixadors. És el problema indefugible d'un poble-nació que té el dret de resoldre la seva vida i que la reoldrà per la via de la col·laboració fraternal amb els demés pobles hispànics, per la via de la comprensió mutua, amb tota lleialtat però amb tota fermesa.

Sortosament, els temps no passen debades; les experiències viscudes no són talment balderes i la causa dels catalans troba defensors cada vegada més nombrosos i decidits entre els diversos sectors de tots els pobles hispànics.

Quan més necessari és que tots treballem de cara a la unitat no creiem pas que "la espantá" del senyor Jiménez d'Asúa ajudi gens a la cordialitat i a l'entesa que cal assolir entre els nostres pobles.

GABRIEL ALOMAR, alt valor de la Catalunya Gran, ha mort, com tants d'altres, a l'exili. A les darreries del 1941 i a l'edat de 68 anys, traspassava al Caire, ciutat en la qual, de manera digna i eficient, havia representat a la República Espanyola.

Mestre, poeta, escriptor i polític en el més ampli sentit del mot, Alomar humanista, amarà la seva vasta obra quieta, callada quasi, aprofundida, de veritat i de bellesa. A les seves llicons de Literatura explicades a l'Institut de Palma, hi concorrien de més a més dels alumnes, futurs batxillers, literats i escriptors. Poeta, ha deixat una copiosa producció estilitzada, de treball d'orfebre, densa en imatges i idees: a remarcar "Elogi de la Poesia" i "La columna de foc". Periodista àgil, erudit, culte, de prosa acurada, col·laborà en la majoria de publicacions catalanes d'ambient liberal. Idealista i demòcrata per temperament, defugí l'activitat política, si bé acceptà, una vegada, l'acta de Diputat a les Corts d'Espanya. Universalista, estigué sempre en contacte amb figures prominents europees i americanes: Joan Maragall, Miquel d'Unamuno, Pau Iglesias, Bernardí Machado, Jordi Clemenceau, Arístides Briand, Rubén Darío i altres.

Mallorquí de soga a arrel, però d'esperit obert a totes les inquietuds, serví de nexa i d'embaixada entre les cledes palmesanes i la intel·lectualitat catalana, peninsular i de l'exterior. El "Senyor Alomar", com l'anomenaven a Palma, sí, senyor de la intel·ligència, de l'emotivitat i de la sensació estètica, pel seu tracte cordial, bonhomia i austeritat, merescuè el respecte i l'admiració d'amics i compatricis, àdhuc dels que s'en trobaven allunyats per ideologies oposades.

Si la terra confortadora de la Illa Daurada no ha pogut cobrir les seves despulles, sempre esdevé aconhortador que siguin les terres d'Egipte, plenes de sol i de llum, de misteri i de grandesa, les que les servin.

(Nota de la R.)

CATALONIA

Idols de pedra gegantina i freda,
ares immenses de les altes ones,
nostre vaixell, de les obscures viles
una escomesa us porta!

Sobre la mar, com elements avancen
ungits de llum. De la feresta cima
deixen desprendre una cruel i muda
serenitat eterna

Són ells, els déus encadenats, immòbils,
caiguts un jorn del paradís hel·lènic,
i en les entranyes insensibles guarden
una adormida força.

Són ells, vençuts pel Septentrió fantàstic
qui els arrencà la divinal natura.
I esperen sempre el despertar terrible
de la Potència opresa.

Són ells, qui daren als primers artistes
la noció dels temples morts que tomben,
velles pagodes on els trencs gravaren
sinistres geroglífics.

No tenen nom. No els coneixem. Tots dormen
en la consciència del nirvana búdhic.
com a fakirs a dins el bosc, en èxtasi
o com a déus granítics.

Tals contemplaren l'arribada absorta
de les primeres i porugues veles
i els navegants els adoraren, trèmuls,
caient sobre la barca.

I els vells penyals, embolcallats de boires
alts dins el dubte de la mar sagrada,
aparegueren com a monstres bíblics
vinguts de les llegendes.

Com a gegants d'encantament o ensomni
qui devoraren els viatgers sacrílegs.
I dins avencs desconeguts llançaven
les naus humils i frèvoles.

Com a dragons que condormits guardaven
l'Illa esplendent; i darrera ells, geloses
les verges valls el ric tresor obriren
de misterioses fruites

Són ells, els cíclops de mirada morta
que, amb ull vidrat i per a sempre fixe,
de l'infinit l'esgotament esperen
i el braç retut reposen.

Alcen triomfals la monstruosa testa
cada matí; i el sol naixent fa caure
bàlsam de llum damunt les gran ferides
dels blocs vermells, immensos.

per on transcorren regalims i taques
d'humanitat negra i sagnosa, restes
de les batalles dels vells temps gloriosos
que tornaran un dia.

I el chor reprèn dels vençuts titànics,
vella cançó que amb llevant arriba,
tot desvetllant en la memòria ansiosa
reminiscències tràgiques.

De les Lluites Històriques a Catalunya

ELS REMENCES

Per FORNE-FARRERES.

("Un poble és molt més que una realitat. Un poble és una voluntat, una fe en l'esdevenidor").—J. ROURA-PARELLA.

EXHAURIT l'Imperi romà d'Occident, el nucli primitiu de la pagesia catalana (tributari o arrendatari) va originar-se en els servs i lliberts les llibertats, esclaus, del període visigòtic. Etapa que s'inicia a Catalunya en els primers quinze anys del segle Vè. amb l'entrada d'Ataulf a Barcelona, centre geogràfic-polític del nou Imperi comprès entre la barrera del Loire i l'Estret de Gibraltar. El sistema de treball familiar a Catalunya (més tard masoveria, rabassa morta, parceria, arrendament) és molt més antic al període romà, motivat pels propis accidents de la nostra terra productora i la distribució de la propietat rústega. Aquest sistema familiar, però, comença a codificar-se amb la vinguda de la gent del Nord (gòtics de l'Oest), que es regeix per una cultura i unes lleis, compreses fonamentalment en els monuments jurídics d'Euric i Alaric.

D'aquest treball familiar codificat, comencem a tenir-ne esment a partir de l'aparició dels remences a Catalunya, nascuts —segons els nostres especialistes en Dret català— de la combinació entre el vell colonat romà i la recomenació personal entre els visigòtics i francs. La història dels remences catalans és la història del despertar, més tard, d'una classe social que esmicola el sistema feudal; que dona caràcter combatiu a la pagesia catalana a través de les seves lluites sagnants, amb una perspectiva lluminosa d'història; que dona origen, a la nostra Pàtria, de l'existència d'un règim agrari peculiar, sense latifundis com a la resta d'Espanya (Andalusia, Extremadura, Castella), sino zones de petita i mitjana propietat i amb un complex de normes contractuals. Qui pot oblidar les lluites magnífiques de la pagesia catalana —ascendentment progressiva, pràctica àdhuc en la tècnica del comerç internacional—, que colze a colze amb la menestralia i obrers de la ciutat han forjat una Catalunya esplendorosa?

Aquesta Catalunya plena i encisadora quan fou lluire, tota ella brodada per milions d'arbres, pol.ligonada per retalls de verdura sucosa; embellida per les bosquíries i herbeis de les nostres valls xopes de llum i de suor, dels nostres cims i vessants marginats, curulls de fruita paradissíaca; dels nostres rius que, com la sang, fan bategar de plenitud la terra. Obra-índex que s'arboria com una senyera triomfant i proclama universalment les virtuts de la pagesia catalana, treballadora, obstinada, metòdica, capaç de treure dels rocams i ermots el pa que menja cada dia.

Qui foren els remences? Els malhaurats conreadors sotmesos als mals usos i abusos de les jerarquies feudals de l'Edat Mitja, sorgides del palau, de la militància guerrera i de l'església. Pagesos que no po-

dien deixar el terròs, la masia, sense prèvia autorització o redempció (redimentia) per part de l'amo. La peste que va fer extremir de mort a tota Europa a mitjans del segle XIV, va reduir la població de Catalunya en el 48, a quasi les seves dues terceres parts de població absoluta. L'abandonament de la terra —convertida en ermots extensíssims plens de joncs i malesa— per l'escassetat de braços dels remences, va obligar als senyors feudals, per una banda, a reduir les prestacions, eximint temporalment o a perpetuïtat dels mals usos als nous colons; però escanyant de fet, amb una vida oprobiosa, als vells conreadors sota la seva jurisdicció.

Per altra banda, Catalunya gaudia d'un desenvolupament industrial, d'un intensíssim comerç, d'una navegació per la Mediterrània amb competència a les Repúbliques d'Itàlia. L'exemple de vida lliure a les ciutats i vil·les, la prosperitat econòmica de la menestralia —futura burgesia catalana,— la riquesa de que gaudien els senyors feudals agraris, va fer impossible suportar aquests mals usos i ja des del segle XIII, els remences van començar a demanar unes mínimes llibertats i minces categories civils. El nostre Ausies March qualificava d'esclaus als remences i el propi Jau-I va fer arribar al Vaticà llurs sentiments de protesta. Tot fou endebades. La necessitat de contemporanitzar amb els nobles feia que l'església —també interessada— jugués en aquells temps un paper de contribució de força en la consumació dels drets, anticristians, inhumans, ferotges. Sota els regnats de Ferran II i Joan II, en el segle XV, el despotisme dels senyors i conestables arribà a un punt impossible. Ja no tant sols es recorria als robatoris en gran escala del pa-

trimoni minse de la terra. Es trepitjava la dignitat, es ferien els sentiments més íntims dels malhaurats remences. La Història del Dret agrupava els privilegis de la noblesa en sis. Aquests eren:

La remença personal. — Obligació que tenia el remença de no abandonar la terra sense abans redimir-se del senyor dominador. Aquesta redempció (redementia) quedava a l'arbitri del senyor, generalment pagant una forta quantitat, bé en impostos amb fruits i aviram o bé en metàl·lic.

La intèstia. — Consistia en el dret del senyor a percebre la tercera part dels béns del pagès que moria "ab intestato" en cas de quedar-li fills i la meitat si no li restava cap fill.

La xòrquia. — Facultat que tenia el senyor de fer seva, quan el pagès moria sense fills, la part d'herència legítima que corresponia a aquests en cas de viure.

La cugúcia. — Part dels béns que corresponien al senyor en cas d'adulteri. Segons la importància de l'adulteri, tots els béns anaven a parar a mans del senyor. La muller tenia, àdhuc, dret a divorciar-se.

La arcia. — Consistia en la facultat que gaudia el senyor de prendre una dona del seu poble com a dida dels seus fills i alletar-los.

Firma de spoli forcada. — Una varietat del *jus primae noctis*. Facultat que tenia el senyor de dormir amb la muller del pagès la primera nit de casament o passar el vespre al llit amb ella. El pagès podia redimir-se d'aquest spoli tant sols pagant una crescuda quantitat amb metàl·lic.

Els quatre primers mals usos es troben en tot el territori de la Catalunya vella. Cal tenir en compte que del Llobregat a l'Ebre no existien remences, segurament per la forta influència àrab que va rebre aquest bocí de la Catalunya actual. La intèstia, la cugúcia i la xòrquia es mencionen ja en els documents de la Marca Hispànica. La arcia apareix en el segle X i de la firma no es tenen noves fins al segle XIII. Està clar que els abusos de tipus moral arribaven molt més lluny. A més a més del dret de cuixa existien els drets de pit, de llar, de salut. El dret de pit, a més d'obligar a la muller del remença a alletar els fills del senyor, havia de donar llet als familiars d'aquest, amb el sacrifici de llurs propis fills. Resistir-se tant sols al compliment d'aquest mal ús era castigat amb la pèrdua absoluta de tota emancipació futura i romandre castigat a vassallatge per tota la vida el remença i la família, sotmetent-los a treballs forçats en les sínies de les finques o en els molins de blat i d'oliva del castell.

El dret de llar consistia en la violació del domicili del remença per part del senyor o de llurs parents, els quals podien entrar tothora a la casa i als departaments íntims i reservats del remença, el qual, per contra havia de donar les gràcies a l'intrús per la "dignitat" de la visita.

Finalment, el dret de salut comprenia un seguit de mals usos, com l'obligació de lliurar les filles del remença, majors de 14 anys, al servei domèstic del castell, en qualitat de donzelles, i el de lliurar els fills majors de quinze anys com a mossos, sense retribució de cap mena, per a conrear les finques situades als llandants de la població o del castell. Després de set anys de treballs, aquesta joventut podia emancipar-se. Els remences no podien canviar de residència ni visitar la ciutat de Barcelona sense autorització especial del senyor.

En el segle XV, feta insuportable aquesta situació i agreujada per aquell bord de Ferrand II, els re-

mences van començar a organitzar-se. A les darres del segle XIV, és cert que Joan I inicià les primeres negociacions per acabar els privilegis i l'incontrol demesurat. La sentència donada en 1448 per Alfons IV de Catalunya (V.è d'Aragó) per assolir els remences unes minces llibertats; el projecte de Concòrdia entre remences i senyors per part de la Generalitat de Catalunya en 1462, tot va resultar endebades. (1) La intransigència de les monarquies, l'esperit brutal, regressiu, d'esclavatge, de la noblesa agrària catalana; el mateix absolutisme i lladronicí de l'església, van conduir a la pagesia a una situació de sang. En el cervell dels esclaus de la terra bullia, cada vegada amb més intensitat i lluidesa, l'esperit d'emancipació. I com en totes les gestes socials d'importància històrica, d'aquella gran massa camperola esclava, va sortir-ne un patriota simbòlic, abnegat, que donà el primer crit de llibertat agrupant entorn seu la part més combativa dels remences, la predisposada a alliberar-se. Aquest gran català fou PERE JOAN SALA. Aquest cabdill va començar les seves proeses a les serralades de Girona. Pagès de Rocacorba (d'on era fill) va desplaçar-se a les planes de Vich amb els abanderats exèrcits-guerrillers de remences en revolta. La guerra va iniciar-se en 1481. Abrandats d'entusiasme, la senyera barrada a les camises, més vermella per la sang vessada, els remences van portar a la terra catalana l'inici d'una lluita pel pà, per l'honor, per la justícia social-humana, contra la colla de bandolers feudals, representats per les bandes de Jaume Destorrent (Conseller en Cap de Barcelona), el conestable i els bisbats de Vich i d'Urgell. La història ens recorda, brillants, les proeses de Pere Joan Sala i llurs homes, armats de falç: foc a les propietats, assalts als palaus fins l'extermini físic dels responsables, púrria regressiva, llinatge de bandolers de palau i castell. Els remences van aixecar-se comptant, també, amb el suport de la menestralia catalana, que patia, com ells, el jou de l'aristocràcia feudal, la burocràcia reial. Durant més de cinc anys la guerra fou cruentíssima. Una guerra de tipus social, justíssima, d'una amplitud extraordinària a tot el camp de Catalunya i de repercussions saludables en totes les comarques, àdhuc les aragoneses. Ferran el Catòlic, trobant-se a Guadalupe, l'abril del 1486, va encaixar el cop d'aquelles lluites sagnants que es desenvolupaven a pocs quilòmetres de la seva estada. El triomf definitiu dels remences fou impossible. Les condicions econòmiques socials i feudals de l'època van impedir-ho. Traït Joan Sala, les autoritats del Principat van decapitar i esventar les sendres del cabdill pagès. Malgrat tot, però, el seu cap i l'esperit que representava, penjant d'una de les torres del Portal Nou, va restar allí eternament, com una herència vivent, com un símbol de la combativitat dels pagesos catalans. La gesta dels remences durant cinc anys, com la dels segadors, ha passat amb lletres de foc i sang a la Història de Catalunya, engrandida i immortalitzada per la seva significació històrico-social. La Catalunya obrera-pagesa, tant aleshores com ara, no permetrà l'arrelament definitiu dels traïdors i dels botxins. Mai encara l'esperit combatiu i progressiu de la nostra estimada Catalunya no ha defallit. Ni morirà mai enfront dels anti-història.

(1) A l'arxiu parroquial de Sant Vicenç de Ma-lla existeix, per desgràcia incomplet, el projecte de Concòrdia de 1462 en el que consten les mínimes aspiracions de llibertat que exigien els remences en contra dels mals usos i abusos.

HOMENATGE A L'EXERCIT ROIG

...“l'aniversari de l'Exèrcit Roig no pot deixar d'ésser memorable per a tot soldat, qualsevulga que sigui la seva nacionalitat. Llurs gestes extraordinàries representen en molts d'aspectes el més gran esforç de guerra que jamai el món hagi presenciat”.

General MC.ARTHUR.

...“jo no soc pas comunista. Soc capitalista. JnoPetos jJd pitalista. Jo no estic pas a favor del repartiment de la riquesa i tant sols desitjo que a tothom per un igual se li ofereixin les mateixes oportunitats en la vida. Malgrat tot, tinc d'admetre que el comunisme rus ha reeixit en la direcció de dues ofensives d'hivern que no tenen paral·lel en la història”.

Lord BEAVERBROOK

“Això ha estat possible gràcies a les meravelloses batalles victorioses que han lliurat les valentes tropes de la nostra aliada la URSS, sota el comanament suprem de Josep Stalin, nom que és el del més gran guerrer que han vist els temps, i que haurà d'ésser conservat amb amor en la història del poble rus.”

Winston CHURCHILL

“L'Exèrcit Roig i el poble rus han conduït les forces de Hitler al camí que mena a la derrota final i amb això han conquistat l'admiració perdurable del poble dels Estats Units”.

Franklin D. ROOSEVELT

“Els que es troben en posició de saber-ho creuen que si el poble dels Estats Units i el d'Anglaterra posen a contribuir el mateix esforç total i unificat que estan realitzant els magnífics exèrcits russos, Alemanya pot ésser vençuda en 1943. Però això no arribarà en 1943, si deixem que la nostra política sigui dictada per aquells que creuen que els russos han de guanyar la guerra per a nosaltres sense l'apoi adicional de la nostra part.

Henry A. WALLACE

MIQUEL SANTALO, Ex Conseller Primer del Govern de la Generalitat i Ex-Ministre de la República Espanyola.

Dia per dia, des de que fa vint i cinc anys l'Exèrcit Roig va recloure's a casa seva per a millor servir una política nacional, ens hem esforçat en seguir-lo i en comprendre'l.

La seva acció ha culminat en la seva acció defensiva de 1941-42 i amb la decidida i heròica ofensiva de 1942-43 per a foragitar els invasors del seu territori.

Pel que té d'exemplar aquesta conducta —que recorda la de l'exèrcit espanyol improvisat enfront de Napoleó— i pel que serveix a l'anihilament de les forces inhumanes dels règims de tirania totalitària, unim a la nostra admiració per l'Exèrcit Roig el nostre fervent homenatge.

J. LLUHI I VALLESCA, Ex-Conseller Primer del Govern de la Generalitat i ex-Ministre de la República.

Es amb profunda admiració que m'adhereixo a l'homenatge que es tributa a l'Exèrcit Roig en ocasió del XXVè. aniversari de la seva creació.

L'esforç intel·ligent que ha exigint la seva preparació tècnica per a una guerra com la present, la prèvia industrialització del país que fa possible el manteniment eficaç de tots els seus serveis, el desenvolupament assolit per la instrucció i les escoles especialitzades que permeten el sosteniment dels quadres en un exèrcit de diversos milions de soldats, demostren la sàvia direcció política del poble soviètic, el volum de la tasca realitzada des del seu Govern i la previsió amb què s'havia calculat la fatal evolució dels imperialismes capitalistes vers la catàstrofe actual.

El moment decisiu de la prova, l'Exèrcit Roig ha evidenciat la seva eficàcia i l'heroisme de que és capaç, al igual que tot el poble soviètic.

S'ha enfrontat amb la maquinària militar més poderosa que hagin conegut els homes; n'ha resistit la seva empena veterana i als pocs mesos ha començat a igualar-lo i finalment a vèncer-lo.

La justesa de la causa per la qual lluita, defensa de la Pàtria contra la invasió estrangera i aixafament de la força militar de la pitjor reacció ideològica coneguda en els temps moderns, són factors morals que contribueixen a endurir l'heroisme de l'Exèrcit Roig.

Faig vots pel seu triomf definitiu en la contesa actual. I formulo el desig i l'esperança de que tantes vegades com l'Exèrcit Roig, en el futur, hagi de posar en acció la seva força, ho faci per la defensa de causes tan justes com la que avui constitueix el seu objectiu ideal.

CATALONIA

ANTONI Mª SBERT, Ex-Conseller del darrer Govern de la Generalitat.

Les visites a les indústries de guerra i el contacte públic i privat amb l'Exèrcit de la URSS —el novembre i desembre del 1936— em donaren la impressió d'una voluntat inflexible de crear aquest instrument precís, segur, tècnic, que ha d'ésser un exèrcit. Aleshores, en els llocs de direcció, hom flairava ja la guerra. Miroff, un dels col·laboradors del Kremlin en política internacional, em deia pel desembre de 1936 que la guerra s'encendria aviat a Txecoslovàquia tant més aviat quan més prest es liquidés la guerra d'Espanya.

L'experiència de Finlàndia va ésser alligadora per a la URSS i promogué profundes rectificacions; hom tingué, al Kremlin, la clara impressió de que calia guanyar temps, i aquest estat d'opinió va col·laborar en el pacte germano-rus, del que no és oportú de parlar en aquestes línies d'homenatge a l'heroic exèrcit de la Unió Soviètica.

Entre dos enemics poderosos a Orient i a Occident, la URSS ha fet el seu deure preparant-se per a la guerra. Tant de bo si l'haguéssin fet els Parlaments de les potències democràtiques en lloc d'entretenir-se en afalacs als electors (que sempre estan d'acord per a no fer sacrificis) i en intrigues i combinacions de la més vella i podrida política.

I en aquestes hores crítiques per a la sort del món, Stalin compleix la missió de l'home d'Estat fent la guerra i dirigint-la personalment, com Churchill, com Roosevelt. Clemenceau va dir que la guerra era cosa massa sèria per a estar tota en mans dels militars, pels quals, una derrota no passa d'ésser un accident professional desgraciat, que sovint permet treure alguns ensenyaments, tal vegada escriure algun llibre.

En aquesta guerra, començada a Espanya, la derrota és capital.

P. BOSCH GIMPERA.

En l'aniversari de la creació de l'Exèrcit Roig, aquest lluita victoriosament contra les forces de destrucció del nazisme per la llibertat de la seva pàtria i el seu heroisme ha d'ésser admirat per tots els demòcrates del món. A l'admiració que mereix tot lluita per la llibertat i la independència d'un poble s'hi junta en aquests moments la solidaritat amb tots els que lluiten per l'alliberació del món de l'amenaça a tots els valors humans que representa el nazisme amb els seus aliats, el feixisme i el falangisme. L'Exèrcit Roig amb el de les Nacions Unides són la barrera que detura les forces del mal i, de la victòria definitiva de tots ells, n'esperem una nova era de llibertat i un món millor per als homes i per als pobles.

CATALONIA

“L'enemic ha sentit ja en la seva pròpia pell la capacitat de resistència de l'Exèrcit Roig. No hi ha dubte que els invasors alemanys s'embarcaran en noves aventures. Les forces de l'enemic es troben ja minades i el seu esgotament ha arribat ja al límit. En el curs d'aquesta guerra l'Exèrcit Roig ha posat fora de combat més de vuit milions d'oficials i soldats enemics. Actualment l'exèrcit hitlerià, compost d'una barreja de romanesos, hongaresos, italians, espanyols franquistes i firlandesos és molt més feble del que era a l'estiu i a la tardor de l'any 1941.”

J. STALIN.

(Ordre del Dia, Octubre 1942)

“Dos grans homes —Lenin i Stalin— varen forjar-me. Ells despertaren en mí la força i la convicció increbantables del triomf damunt de tots els enemics de la nostra Pàtria sagrada”.

TIMOSHENKO

“La defensa armada del socialisme triomfant, la formació de l'Exèrcit Roig de la Unió Soviètica, la seva història, la seva força, i la seva potència, les seves rengleres d'acer, la seva tècnica i els seus quadres heròics estan units inseparablement al nom de Stalin... Es impossible veure per separat la Història i les forces armades de l'Estat Soviètic i el nom de Josep Stalin. Es impossible parlar i escriure sobre la història i els combats heròics de l'Exèrcit Roig, de la mateixa manera que és impossible parlar i escriure sobre l'Exèrcit Roig sense parlar i escriure sobre Stalin, el qual, amb la col·laboració estreta amb Lenin, en forjà sòlides pilastres en el mateix bressol de la seva naixença.”

VOROSHILOV

“L'Exèrcit Roig és il·limitadament fidel a la causa de Lenin i Stalin. La seva unitat moral i política amb el poble és indivisible. L'Exèrcit Roig està disposat a lluitar fins al últim combatent per la integritat i la independència de la Pàtria, pel Partit, per Stalin. La nostra fidelitat, la nostra disposició als sacrificis en nom de les idees gloriuses del Comunisme, les altes qualitats morals dels soldats soviètics, han estat reforçades per la capacitat, per l'art del combat.”

ZHUKOV.

Tornaran les Caramelles

J. A. i P.

EN LA immensa solitud que vivim en mig del traüt de l'acollidora capital dominicana, quan, quasi, se'ns apaga la llàntia emotiva, ens aconhorta l'evocació de la Pàtria llunyana, el tot de Catalunya: ambient, paisatge, costums; verb, llar i família, amics; el nostre vent i el nostre sol; cants, amargors i maltempsades; plors i rialles. Calia ésser-ne lluny de Catalunya, per estimar-la més i ponderar-la. I l'evocació, no cal forçar-la, es fa present a cada pas, a cada reculada o reacció de la nostra ànima...

Nit estel·lada; nit de lluna plena. Estintolts damunt el soral de la platja propera, les ones seguien un ritme desigual. Tan aviat esguardàvem el cel seguint el joc d'un fugisser estel com la llunyania de la mar fitada per la lluna. El temps anava escolant-se, fent el camí que nosaltres, els homes, amb inconsciència o turpitud voldríem veure doblat o que s'accelerés prou per tal d'abastar el que no pot abastar-se: la felicitat absoluta. El nostre pensament, de tan treballat ja res pensava o pensava en coses banals o desorbitades. Sense saber perquè, pensàvem amb el nom donat a aquell troç de platja: "El Placer de los Estudios", tal vegada responent a una barreja de sentiments i de disciplines. Sabiem que molt a prop s'havien bastit els primers "Estudios" anteriors a l'"Alma Mater", i que els estudiants, després de les lliçons, anaven, a estintolar-se a la platja. I pensàvem, també, que no hi devien pas anar sols, com nosaltres... Nit estel·lada; nit de lluna plena... oh sí, la nit, de tan estel·lada i de lluna tan plena, ens evocà la nostra nit del Dissabte de Glòria; la nit de les Caramelles....!

Per aquest temps, a Catalunya, amb les primeres roses, venien les Caramelles. Caramelles, esclat de Primavera; vinde d'unitat espiritual en la varietat armònica; cants d'eufòria i de victòria; flames enceses a l'amor i a l'amistat. Al pla i a la muntanya, a la costa i a les riberes, els cants potents, s'aixecaven vers el cel per tal de lloar

la terra, la terra nostra, de promences plena...

Ara, però, el cor català plora i no canta. Altra vegada, aus mal-estrigues, de primer, emmetzinaren les aigües clares de les rieres i els estanys; després, clavaren urpada. Els que en begueren, d'aquelles aigües, gustaren del fel i del verí; fel que els hi ha fet els anys, els dies i les hores molt amargues; verí que els atià a la malvestat, àdhuc, a molts, al fratricidi. Oh, aus sedentes de sang i del que no és vostre!... Catalunya ha emmudit; ja no s'hi canten les Caramelles....

L'estel·lada s'anà apagant. Sols l'estel petit, fugisser, de cada nit, continuà el joc de criolla bonica enjogassada. Nuvolada densa, negra, eclipsà el pleniluni. Ben aviat es congrià la típica tamburinada tropical. El vent en bufar fort atança les ones, però aquestes ones

ens portaven una remor somorta que anava guanyat intensitat a cada nou cop d'ona contra els roquissars, remor que en el nostre esperit insegur i vacil·lant ens produïa la sensació de veus menaçants, de pregàries enfervorides de sanglots continguts de tot un poble que prou coneixíem. Eren les veus dels germans nostres que el Dissabte de Glòria no eixien a les Caramelles, però que al redós de la llar trista, pobre i desfeta, servaven un record pels absents, una llàgrima o una oració pels caiguts, el perdó pels esgarriats i el puny clos per quan fos l'hora. I la remor al fer-se més viva, ens donà l'esperança de que tornarien les Caramelles i de què Catalunya tota, es redreçarà al crit de "Resurrexit". I de què el crit serà tan estrident, tan ple de virior, que l'allau de covards, traïdors i victimaris es farà enrera. Havien emmetzinat, befat, escarnit, malmès, trossejat un poble, però no havien pogut matar la idea...

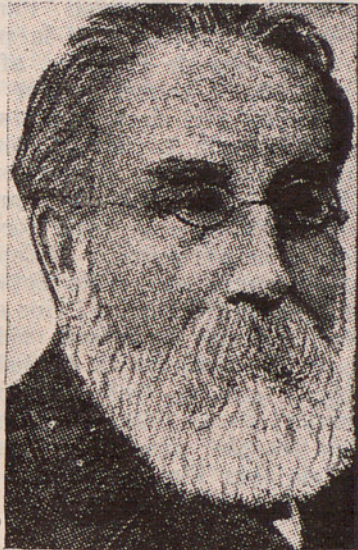
Tornaran les Caramelles, i colles de nois, de macips i d'homenassos recorreran tots els confins —ciutats, pobles, vil·les i vil·letes— i amb penons, cistelles enflocades i senyeres al vent, cantaran en senyal de Llibertat. Aniran al mas per a la pubilla maca. A poblat, no deixaran pas el Batlle i el Notari. A ciutat, carrers i places s'ompliran. Les colles no s'acabaran mai. Els Orfeons sortiran d'entre les ombres. Les barretines aniran enlaire i les cistelles al pujar i baixar dels balcons i les finestres, plenes de presentalles, escamparan flaires de bosc i drincs de cascabells. Tot el poble hi serà en les Caramelles que s'apropen. Nosaltres també hi serem. I si no hi fóssim, hi serà la nostra ànima, ànima ben catalana...

A trenc d'alba, l'hora en que s'acabaven les Caramelles, quan tornàrem al nostre recer, a concentrar-nos a la cel·la buida, l'evocació de la nit prengué consistència, aquella remor que havíem presentit es materialitzà. Del ràdio-gramola d'un veí matiner, un bon dominicà que es lleva abans que el

(Acaba a la pág. 12)

Pí i Margall, Simbol de Llibertat

Per Josep DE L'EBRE

PI I MARGALL és una de les figures més robustes i senyeres del pensament polític-social del segle XIXè. Nascut a Barcelona l'any 1824, Pí inicià en les aules de la Universitat de Madrid — on hi cursava Filosofia i Dret— els primers passos en la vida política espanyola. Jurisconsult, escriptor clàssic, filòsof comparable a Kant pel fons crític en el pensar. Pí i Margall esdevé categoria simbòlica que omplena tot un segle. En la seva figura, socialment i política, s'hi encarna el símbol etern i universal de la **Convivència i la Llibertat**, tot just en els moments estelars del 48 quan el proletariat sorgeix en els escenaris nacionals d'Europa. Enciclopèdic, Pí esdevé la síntesi armònica d'un home perfecte, d'un geni equilibrat. Geni essencialment teòric en el sentir, en el pensar i també pràctic en les realitzacions, regulades pel pensament i llurs sentimente.

Com filòsof, la figura de Pí i Margall és tant macissa que ben merescudament pot col·locar-se al costat de les més grans lluminàries del pensament del segle passat i anys contemporanis. En la seva tesi capital ho subordina tot a la unitat i sense destruir la varietat lograr reunir en un cos armònic l'univers-Déu, la humanitat-Home. En les seves apreciacions religioses és un panteïsta spinocista i, des d'aquest angle, es declara deixeble de Hegel, proclamant als quatre vents la única sobirania de la lògica, de la dialèctica, bandera de gran filòsof alemany autor de "**Lliçons sobre la Filosofia de la Religió**".

Socialment, Pí i Margall és un militant declarat de l'extrema esquerra hegeliana, com Bru Bahuer, com Feurbach, com Poudhon. En les dues grans corrents

socials d'extrema que recorren tota Europa, Pí i Margall — socialista tipus proudhonnià — destaca el Socialisme romàntic de Fourier i Saint-Simon, per arribar a ésser el més decidit campió del Federalisme republicà a Espanya. En "**Les Nacionalitats**", Pí i Margall desenvolupa el seu pensament a l'entorn de la gran Federació (**foedus, foederi**)... com el millor mitjà no tant sols per a determinar i constituir les nacionalitats, sinó també per a assegurar a cada una la llibertat o l'ordre i aixecar en totes les Províncies un Poder què, sense regatejar res en l'autonomia, talli les diferències que puguin arrossegar-les a la guerra..." "**Les Nacionalitats**" és un estudi analític d'envergadura filosòfica, en el que s'assenyalen fortament els avantatges polítics, econòmics i socials del federalisme. Estudia la formació dels gran Estats nacionals arreu del món i refusa la identificació de llengües, les delimitacions territorials, la raça, la història, el potencial econòmic, per arribar a la conclusió negativa en el sentit de que aquesta unió d'elements biogeogràfics, no és res més ni menys que un estat permanent de força que, fatalment, abocarà a la guerra uns pobles contra d'altres. En matèria social, també, Pí i Margall afirma

l'existència de la propietat, però nega la renda. És partidari de la igualtat en el treball i la transformació política dels règims, mitjançant l'aplicació d'impostos crescuts. Proclama, per un reconeixement formidable, el paper importantíssim que juguen en la vida política dels pobles les associacions obreres. En aquest sentit Pí és un veritable precursor del Sindicalisme a Espanya, car pensa fermament en la desaparició dels Governos mitjançant la intervenció legislativa dels Sindicats, reguladors del federalisme econòmic.

Políticament, Pí i Margall és el màxim exponent de la independència dels pobles, el símbol de la Llibertat. Pí i Margall no té una treva en la lluita. Amb el seu robust, lúcid i brillant pensament, comença la batalla política en aquell Madrid provincià del segle passat per salvar Espanya ensangonada pels quatre costats, esmortida per les lluites civils, tràgicament estèrils. Ni les bombes de mà, ni les canonades del 1856 de O'Donnell dissolent aquelles Constituents absolutistes, ni els afusellaments en massa a Catalunya, Madrid, València, Andalusia; ni les ràcies i deportacions de Narváez a les ergàstules de les Canàries i Filipines, pels escamots de la Guàrdia civil reformada; ni les mordaces reaccionàries a la premsa, ni res poden fer callar aquellaveu forta, calculada, glacial, inescotable que surt de "**La Discusión**". La mateixa veu que, més tard, (després de les jornades de juny de 1866) elegit Diputat per Barcelona, Pí i Margall empra per fer-se oïr en les Constituents en pro de l'abolició de l'esclavatge a les Antilles colonials, davant la incomprensió de les Monarquies castellanès. Pí i Margall "l'home de glaç" s'aixeca altíssim a les Corts per cremar amb la seva paraula quatre segles d'incomprensions de les jerarquies reials de l'Imperi i el centralisme

absolutista dels Monarques espanyols. El verb pimargallià no fa rebombori en l'espai com la paraula de foc de Castelar. Més, però, els seus mots — d'una fonètica sossegada, freda, constantment lluminosa — fan més mal que les llances d'aquell colòs espanyol de l'oratoria, per proclamar cara a cara als enemics d'Espanya la crua veritat dels sentiments nacionals d'uns pobles que han assolit la majoria d'edat.

Proclamada per primera vegada la República a Espanya el 1873, Pí i Margall des de la Presidència del banc blau continua realitzant esforços per assolir l'abolició de l'esclavatge a Cuba, finir amb el vergonyós problema colonial i donar primer l'autonomia, i la llibertat absoluta, després, a totes les colònies d'Ultramar, de l'Atlàntic i del Pacífic. Esbandida la República de febrer — aquella República que va néixer amb l'estigma de la carcoma, la traïció reaccionària i la sang — Pí i Margall, sol, planta cara de nou a la Monarquia. Ni els trets del capellà de Poblete, ni la infàmia organitzada, ni les persecucions no poden abatre aquella alzina del pensament català, quina obra universal la trobem condensada en "Reacció contra Revolució" i "Les Nacionalitats". Des de les pàgines vibrants

de "El Nuevo Régimen", Pí i Margall no dona un pas enrera. 1890 és la fita del seu batallar profètic. Vell, però lluminós com el cel de la terra nadiua, Pí i Margall esdevé incansable lluitant contra l'estupidesa oficial, contra el tòpic de la guerra. Elegit Diputat per Barcelona i Sabadell l'any 1893, denúncia a les Corts la política desastrosa de Cánovas, afeerrat a l'idea de conservar per la força l'ànima i el destí universal d'uns pobles que tenien ja consciència nacional, amb projeccions de llibertat i un esdevenidor progressiu. Amb tota la seva força s'oposa a la participació d'Espanya en la guerra contra els Estats Units de Nord d'Amèrica i fins els darrers moments de la seva vida, enarbora la bandera de la independència total de Cuba. Estima Catalunya; l'any 1901, el mateix del seu traspàs, presideix a Barcelona els Jocs Florals i glossa el lema "Pàtria, Fides, Amor".

Pí i Margall lluità per assolir el dret d'autodeterminació dels diversos pobles d'Espanya. En tots els Centres republicans i obrers, Ateneus, Biblioteques, etc., de Catalunya, el seu retrat o bust figuren al costat dels diversos exponents del pensament social de l'obrerisme nacional i internacional.

TORNARAN LES CAMELLES

(Ve de la pàg. 10)

Sol i s'interessa per les coses de Catalunya, ressonava el disc de "Les Caramelles". per la cantatriu Pilar Alonso. Feia, fa.

"Al cel brillaven milers d'estrelles,
era de Pasqua l'hermosa nit;
arreu cantaven les Caramelles,
cançons alegres entre el brogit...."

Quan el meu novio,
era el solista de l'Aliança del Po-
(ble Nou,
seriós llua sa veu d'artista,
i estava el barri ple com un ou....

Petons anava tirant-li jo,
i ell em cantava aquesta cançó:
Per tu tant sols per tu
xamosa nina, d'amor ardent
el meu cor sent un goig diví;
que és tanta l'estimació
que a mi em domina...
ja ho comprendràs,
quan estaràs soleta amb mí....

Al segon dia, Pasqua, anaren
a Badalona a menjar-se el bè;
i al tornar el vespre, tots junts
(passaren
cantat alegres pel meu carrer...."

Activitat Catalana

En aquesta secció, publicarem les informacions autoritzades que ens trametin entitats, nuclis i grups de catalans que, en l'exili, treballin de cara al bé dels nostres germans i de la Pàtria nostra. Les iniciatives personals, també hi trobaran acollida sempre que segueixin la mateixa trajectoria. Ens reservem limitar-ne el contingut d'acord amb l'espai disponible en cada edició.

"CLUB CATALA" A LA REPUBLICA DOMINICANA

C O N V O C A T O R I A

El "Club Català" a la República Dominicana convoca els seus membres cooperadors a una Assemblea que tindrà lloc el dissabte dia 17 d'Abril, a les nou del vespre, en els locals del CENTRO ESPAÑOL DEMOCRATICO (Carrer Isabel la Catòlica, 47, alts), per a tractar d'assumptes d'ordre intern del Club, continguts en l'ordre del dia.

República Dominicana

El Professor català Ricard Pons Rubió, que en l'actualitat pertany a l'"Institut Hostos", del Seybo, amb motiu del 16 de febrer va pronunciar en els salons del "Club Hicayagua" de l'esmentada població, una interessantíssima conferència a l'entorn d'aquesta data històrica que a va permetre als pobles espanyols i català recobrar la República en mans de la reacció.

El Professor Pons va assolir un ben merescut èxit per la seva documentada conferència.

El nostre compatriota Ramon Costa Jou, que fins ara havia format part del cos de Redacció de "CATALONIA", s'ha traslladat a Cuba, amb residència a l'Havana.

El company Costa Jou, però, continuarà col·laborant en les pàgines de "CATALONIA", car ha estat nomenat corresponsal literari de la mateixa a Cuba. Li desitgem molts d'encerts en la seva actuació a la veïna República.

En un altre lloc ens lamentem de la incomprensió que encara rega en certs medis. Contràriament ens és plaent fer remarcar l'atenció i l'interès que ens dediquen importants sectors de l'Espanya progressiva i combatent.

Molt breument, però xardorosa, agraïm a la magnífica i puixant publicació juvenívola "Juventud Española" el seu treball suara publicat en català sobre la Sardana.

Ho considerem francament bo i encoratjador.

D'acord amb el nostre principi de donar cabuda a les planes de "CATALONIA" de tot allò que en una o altra mesura ajudi a l'enderrocament de Franco i Falange, que és ajudar Catalunya, publiquen la Resolució que va elaborar la U. G. T. Catalana arran de la seva reunió del mes d'octubre, a Mèxic, D. F., on va ésser estudiada la situació nacional en relació amb la guerra i el panorama internacional, on es van discutir els problemes de lluita contra la participació en la guerra, l'aliança combatent dels catalans, la lluita unida dels pobles hispànics, la missió històrica de la classe obrera, les experiències viscudes, les noves condicions creades i la necessitat d'una sola Central Sindical.

UNA RESOLUCIO DE LA U. G. T. DE CATALUNYA

La ponència nomenada en l'Assemblea celebrada el mes d'octubre per la U. G. T. de Catalunya per fer la resolució, ha retardat fins ara el complir l'encàrrec amb el qual havia estat responsabilitzada. Les raons han estat els canvis que s'han produït en la situació internacional com a conseqüència de la victoriosa ofensiva soviètica, els esdeveniments d'Àfrica i les repercussions d'aquests fets al nostre país.

A la vista de la nova situació i tenint com a base fonamental la discussió i conclusions fetes a l'Assemblea, les resolucions rebudes dels diversos nuclis d'agents dels Estats Mexicans i de les Repúbliques d'Amèrica, la Ponència ha fet la següent:

RESOLUCIO

PRIMER: Com a conseqüència de la victoriosa ofensiva soviètica i dels esdeveniments militars d'Àfrica s'han produït canvis molt importants en la situació internacional. La lluita heròica de l'Exèrcit Roig i dels pobles de la URSS, ha estat i continua essent l'eix de la situació i el factor fonamental en el canvis esmentats. A iniciativa militar ha passat a les mans de les Nacions Unides.

SEGON: Aquests esdeveniments creen per a l'Alemanya hitleriana una situació molt greu. És natural pensar que en la seva estratègia hi entra el contra-cop sobre l'Àfrica per tal de tractar d'evitar el triomf dels aliats en aquest front i la seva manifestació més immediata; la creació del segon front a Europa.

TERCER: Espanya per la seva situació geogràfica i les possessions al Marroc, Río de Oro, Fernando Poo i les Illes Balears, Canàries i la proximitat amb Gibraltar, per la situació política que domina al país, Franco vassall de Hitler, Falange agència espanyola del partit nazi, és evident que Espanya esdevé el lloc més indicat per al contra-cop anunciat per Hitler. El perill de que Espanya sigui arrossegada a la guerra oberta al costat de l'Eix és més imminent que mai.

QUART: La disposició de Franco i Falange en aquest sentit és perfectament clara, absolutament definida. Franco que no havia estat, ni és, ni pot ésser neutral, (intervenció, control germano-italià a Espanya, la "División Azul" al front oriental, la trama de queviures, matèries primes, material de guerra i obrers a Alemanya, bases al servei de Hitler), ha ratificat recentment i descarada davant el Consell Nacional de Falange, quina és la seva actitud, identitat —vo ldir servitut— amb la política de l'Eix, partidari del "nou ordre", enemic de la URSS, del liberalisme i de la democràcia. Després de les seves mesures per a la mobilització militar del país, el discurs va ésser una declaració formal de guerra a les Nacions Unides. Actitud ratificada aquests darrers dies amb l'ordre que transforma la "División Azul" en divisió regular de l'exèrcit.

CINQUE: El perill de guerra és un i indivisible pels pobles d'Espanya. Val a dir que a Catalunya, el nostre poble, corre el mateix risc, que està en joc la seva mateixa existència física i la dels seus fills. La guerra, però, no és fatal. Per evitar-la, la reacció ha d'ésser, doncs, per part dels pobles hispànics, comú, unida, molt ferma i decidida. Sota la bandera de la lluita per a impedir que Espanya sigui llançada al xuclador de la guerra, per l'enderrocament de Franco i la Falange i l'expulsió dels invasors nazis, hem d'aplegar-nos tots els catalans que volem salvar Catalunya de la catàstrofe. Cal menar fins a les darreres conseqüències la lluita activa, organitzada, contra el règim. Unitat dels catalans patriotes. Unitat de Catalunya amb els altres pobles hispànics. Una sola línia divisòria. En un costat tots els que vulguin lluitar contra l'invasor i els seus agents; tots els que vulguin lluitar contra la guerra hitleriana. A l'altra, Franco i la Falange.

SISE: Davant aquesta tasca la responsabilitat de la classe obrera, la classe més nombrosa, la més activa, la més conseqüentment revolucionària i patriòtica, esdevé una reponsabilitat de proporcions imponents. L'Àmplia Aliança de tots els catalans per a esbandir Franco i obrir per al nostre poble el camí de l'esdevenidor no pot concebir-se més que sobre la més sòlida unitat política i sindical del proletariat i l'aliança més estreta d'aquest amb la pagesia. Subseqüentment la necessitat de la Central Sindical Unica sorgeix com a inquestionable, apremiant, factor essencialíssim a l'ensem de la unitat obrera. Cal examplar i enrobustir les condicions per la Central Unica que s'han d'anar establint en el curs de la nostra lluita contra Franco, a Catalunya fonamentalment, i en els llocs de treball.

La lluita per la unitat obrera, per la Central Sindical Unica i per l'Aliança Catalana planteja una altra necessitat: la de reforçar el combat contra els agents de l'enemic, contra els agents de Hitler i de Franco, contra els divisionistes i provocadors, contra els trotsquistes i faistes, contra els corruptors i degenerats.

SETE: Per tal de superar els perills i amenaces que sobre el nostre poble es congrien cal arribar en la nostra lluita fins a l'heroïsmes, no vacil·lant davant cap esforç ni sacrifici. Cal emprar contra l'enemic totes les armes. Des de la més subtil fins a les més violentes. Des del sabotatge fins a la guerrilla. Coordinar les accions diàries pel millorament de les condicions de vida, contra el terror i els afusellaments, pel retorn de la "División Azul", contra la tramesa de treballadors a l'Alemanya, contra la tramesa de queviures als nazi-feixistes, amb l'acció contra la mobi-

lització bèl·lica del règim, contra els invasors, per la independència d'Espanya, per a salvar Catalunya.

Lluitar vigorosament units per foragitar als enemics del poble i per un Govern d'Unió Nacional que porti els pobles d'Espanya al seu alliberament i prepari les condicions per què el poble pugui decidir lliurement i democràtica el seu destí.

VUITE: A l'emigració ens correspon a tots, deixant de banda les coses petites, treure'ns del damunt les preocupacions emigratòries, unir-nos, projectar la nostra unitat i la nostra acció sobre Catalunya i sobre Espanya, ésser dignes de l'esforç heròic del nostre poble, de les exigències històriques d'aquest moment, infuir en la desfeta de Franco i Falange, col·laborant a la lluita victoriosa de les Nacions Unides, contribuir amb la nostra unitat, amb la nostra responsabilitat, a que acabi ja d'una vegada la política d'apaivagament que encara s'exerceix prop del titella Franco, abans de que aquest els clavi el punyal a l'espatlla.

Francesc Vila Silva, del Sindicat Mercantil de Masnou; Plàcid Mort, del Sindicat Treballadors de la Terra, Ulldemolins; Andreu Novo Alonso, del Sindicat d'Espectacles Públics, Barcelona; Ricard Silva, del Sindicat de Tècnics de Correus, de Barcelona.

Nomenats per l'Assemblea: Josep Moix Regàs, Secretari General i Tomàs Molinero Secretari d'Organització, del Secretariat de la U. G. T. de Catalunya.

Mèxic, D. F. Desembre del 1942."

Mèxic

COMMEMORACIO A MEXIC DEL 16 DE FEBRER

L'Agrupació d'Amics de Catalunya, a Mèxic, fidel a la seva conducta de lliurament total a les finalitats de lluita que mena el poble català contra l'opressió i els invasors i respectuosa en la recordació d'aquelles dates que foren fites en la història de Catalunya, va commemorar enguany el setze de Febrer, diada de triomf popular i democràtic del poble català.

En aquest acte de commemoració fou radiat un programa modest, però sentit. Encetà el mateix Josep Muni, President de l'Entitat, amb un discurs patriòtic, de lluita, per a la reconquesta de Catalunya. També digué unes paraules el cèlebre historiador mexicà Lluís Chávez Orozco, President del Patronat de l'Agrupació, en quines paraules es reflectà la simpatia i la solidaritat que han sabut crear en el poble mexicà els catalans que han tingut una activitat justa i una comprensió exacta del que és i representa Catalunya.

L'acte fou amenitzat amb unes cançons catalanes. El "Cant de la Senyera", del Mestre Millet, la sardana "Per tu ploro" i la sardana hime del Mestre Morera "La Santa Espina". El recitador i primer actor de l'Agrupació Montero, del Teatre Català, va recitar un fragment de "La Mare Eterna", d'Ignaci

Iglésies i el poema de J. M. de Sagarra "L'Onzo de Setembre".

La prestigiosa publicació "Catalunya", que mensualment s'edita a Mèxic, ha anunciat la seva pròxima aparició quinzenal. Felicitem ben cordialment al col·lega i li desitgem, com fins ara, molts d'èxits en llurs tasques orientadores i patriòtiques.

El mes passat fou clausurada l'Exposició d'obres que el conegut artista català Avelí Artís "Tisner" havia presentat a la Sala d'Art i Decoració de la capital mexicana.

El gran tenor català Hipòlit Lázaro, abastament conegut arreu del món, està actuant amb èxit notable al Teatre Arbeu, de Mèxic.

Leo Cardona, l'excel·lent pianista i compositor mallorquí, ha donat tres recitals al Palau de Belles Arts. El públic i la crítica han fet molts elogis de Cardona format artísticament a Catalunya.

República Argentina

BUENOS AIRES.

Segueix amb gran interès el cicle de conferències organitzat per l'Agrupació Cultural Catalana de Buenos Aires. A la conferència d'obertura pronunciada pel Dr. Emili Mira, n'han seguit d'altres donades pel Catedràtic de la Universitat de Barcelona, Dr. Jaume Cuatrecasas i per l'economista Manuel Serra Moret.

El crític d'art, Joan Merli, acaba de publicar un llibre sobre Pablo Ruiz Picasso el famós pintor espanyol. Ha obtingut molt d'èxit.

A les galeries Muller ha exposat una col·lecció de pintures el notable artista català Miquel Viladric.

Notícies

ALS PIRINEUS, ELS GUERRILLERS LLUITEN

BARCELONA. — Els Pirineus s'han convertit en focus de rebel·lia on s'hi refugien totes les persones perseguides per les autoritats franquistes. Actualment el seu nombre és elevadíssim, organitzats en guerrilles i dedicats a un treball constant de sabotatge. Innombrables camions i trens carregats amb queviures destinats a Alemanya, són incendiats o descarrilats en passar la frontera. Els guerrillers disposen d'armes i municions i es diu que actüen sota el comandament d'un oficial que lluità a favor de la

República en la passada guerra civil. La Guàrdia Civil, enviada diverses vegades per a dominar els rebels, ha estat batuda en totes les ocasions.

ELS PORTUARIS DE BARCELONA, LLUITEN

Els obrers portuaris del moll de Barcelona s'han negat a carregar un nombre elevat de camions destinats a portar els productes arribats de l'Argentina per a Alemanya. La policia ha intervingut, detenint a diversos d'ells, acusats de dirigir la desobediència i promoure dificultats.

HUMOR CATALA

“ No hi ha pitjor sord que'l que no vol oïr ”

Recó de "El més petit de tots"

C a r a m e l l e s d ' I n f a n t

LA "SERRA-VELLA"

EN DIVERSES comarques catalanes, no províncies, recordem les del Penedés i Vallès, en arribar la vigília del Dijous Gras, dia de matar el porc, la xicalla s'organitza i surt "a serrar". Grups de dos, tres, quatre a cinc nois i noies van a casa els amics i coneguts de les famílies llurs a oferir-se de serradors. Ens volen fer serrar? Aqueixa és la pregunta de consuetud. Si els diuen que no, malhumorats però amb l'esperança que no els deixa, s'acomien i cap a una altra casa. Si la resposta és favorable, dos branden una branca de pí o un troç de boscall, la posen en posició horitzontal servant-la un per cada cap i un tercer comença la feina, sense pressa, de serra que serrarà, amb un xerrac. Al ritme del va-i-ve del xerrac cau serradura fina i comença el ritme dels cants dels baillets, canta que cantarà. A voltes ni els tons harmònitzens ni les lletres són adients, però els cants quasi sempre enfervorits i emotius, dringuen a joia i a alegria. Finida la tasca, de manera, clar, molt relativa, la mestressa, la dolça mestressa catalana, s'afanya per a la paga: uns parells d'ous, taronges, botifarres, fruites seques, el que ha pogut trobar al rebost si la visita l'ha sobtada, bons presents si ja l'esperava. I a l'endemà, Dijous Gras, a l'ermita més pròxima, a la font popular o al bosc esponerós, en colles, grups i grupets, amb força delit i molta gana, a fer gatzara, a jugar, i a la gran berenada.

"La Serra-vella", de pura tradició catalana, prové de quan serradors d'ofici, la majoria muntanyencs, baixaven al pla i anaven de masia en masia a oferir-se per a serrar els arbres, ja ressecs, que s'havien arrencat per la tardor o hivernada. En aquells temps, ja reculats, molts de treballs es feien a canvi de minestra, no intercanvi de productes. Els serradors, doncs, no cobraven diners sinó que acceptaven productes i eixopluc els dies que durés la serrada. I la quietud del bosc i el xerric-xerrac de la serra, eren

trencades i la solitud i la monotonia apaivagades per les cançons dels serradors, cançons apreses qui sap on: cançons d'una simplicitat tan primitiva, com la que encara es cantava per la mainada. Feia, fa:

Serra la vella
serra la jove
que en té la panxa tova.

Mestressa porteu vi
que la serra no pot seguir.
Mestressa porteu pa
que la serra no pot passar.
Mestressa porteu cansalada.
que la serra està embussada.
Mestressa porteu ous
que demà serà dijous.

Firulet Sant Pere
Firulet Sant Pau,
doneu-nos la paga
i adéu-siau.

La festa de "La Serra-vella", festa infantil, en els darrers temps, havia reviscolat. Molts col·legis preparaven els seus alumnes per als cants del "Serrador" i havien reeixit. Bons conjunts destrament dirigits recorrien vil·les i ciutats i prodigaven les cantúries. "La Serra-vella" anava en camí d'esdevenir unes Caramelles d'infants, amb més ingenuïtat i menys egoïsmes. La guerra, no la nostra, la guerra que ens imposaren els altres, l'ha deturada, però tinguem l'esperança que l'atur serà breu i que els cants dels nostres infants, altra vegada ens arribaran a l'ànima. Tanmateix, val més acostumar els que puguen a fer caramelles i a "anar a serrar", que no pas exhibir-los amb uniformes llampants, bo i assajant el pas de l'oca.—A.

Proveerse de un Colchón KING
es de personas inteligentes.

Para el descanso noctur-
no, nada mejor que un
Colchón

“KING”

“LA ANTORCHA”

Carlos Azar

Artículos de Fantasía.
Perfumería.
Novedades.

Conde, esq. 19 de Marzo — Ciudad Trujillo
“LA ANTORCHA”,
SIEMPRE “LA ANTORCHA”

José Armenteros & Cia.

C. por A.

CASA FUNDADA EN 1903

Ciudad Trujillo
San Pedro de Macorís

**Ferrer Morey
e Hijo**

FERRETERIA
Y QUINCALLA

VENTAS AL POR MAYOR

SAN PEDRO DE MACORIS
R. D.

LA IGUALADINA

PELLERIA

DE

PELEGRI ROBERT

Carrer Julia Molina, Nº 56

LA VEGA, R. D.

Res/75

